

Dr hab. Wojciech Dada, prof. AS

Warszawa, 21.02.2022

III Pracownia Rysunku

Sztuki Wizualne

Wydział Malarstwa

Akademia Sztuki w Szczecinie

pl. Orła Białego 2

70-562 Szczecin

**Recenzja pracy doktorskiej pani mgr Aleksandry Młynarczyk-Gemzy
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie**

Podstawowe dane o Kandydatce:

Aleksandra Młynarczyk-Gemza (ur. 1988 w Żywcu) jest absolwentką Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (2008-2013) oraz Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (2012-2015). Tytuł magistra sztuki uzyskała w 2015 roku na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, Kierunek – Edukacja Artystyczna w Zakresie Sztuk Plastycznych obecnie doktorantka na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Mgr Aleksandra Młynarczyk-Gemza przygotowała pracę doktorską pod kierunkiem dr hab. Marii Wasilewskiej zatytułowaną *W stronę integracji cienia. Kobiety foto-rytuał*.

Ocena jakości i rozmiaru dorobku artystycznego:

Pani Aleksandra Młynarczyk-Gemza jest współtwórczynią Galerii Księgarnia w Krakowie, ideowo związana z artystycznym środowiskiem twórczym Fundacji Razem Pamoja oraz Kraków Art House. Niewątpliwie ma za sobą cenne doświadczenia pracownika sztuki poznając warunki pracy w polu sztuk wizualnych, gdzie w latach 2016 -2018 odbyła szereg praktyk i staży absolwenckich pracując w Galerii Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w Pałacu Sztuki Współczesnej Galerii Narodowej w Pradze jako asystentka menadżera oraz jako specjalistka do spraw sztuki współczesnej w Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK w Krakowie. Pani

Aleksandra Młynarczyk-Gemza swoje prace i działania performatywne prezentowała na ponad dwudziestu wystawach (od 2014 do chwili obecnej) w kraju i za granicą w tym kilku indywidualnych, wykazując istotną aktywność artystyczną. Do najważniejszych wystaw można zaliczyć indywidualne *Jak odebrać władzę staremu oku, które wie* w Remedy Culture Club Fundacji Razem Pamoja w ramach Cracow Art Week KRAKERS w Krakowie, *On Women* w Galerii Domek na Kasprowicza w Krakowie, *ZAWÓD: ARTYSTA* w Galerii Pauza w ramach wydarzeń towarzyszących *Międzynarodowemu Festiwalowi Kina Niezależnego OFF CAMERA* w Krakowie, czy w wystawie *Romantic Kung-fu* w Galerii AG z Katarzyną Kukułą w Krakowie oraz udział w grupowych, podczas międzynarodowego festiwalu sztuki wideo *Video Art Miden* w Grecji, pokonkursowej wystawie *Pamięć fotograficzna* w Galerii ASP w Krakowie, wystawie *Strictly commercial* w galerii F.A.I.T & PAON w Krakowie, *Videolands* w MOMus – Muzeum Sztuki Współczesnej w Salonikach (Grecja), w pokazach wideo z pracą *Break-up* podczas 8 Under the Subway Video Art Night w JCC HARLEM w Nowym Jorku (USA), w Centre del Carme Cultura Contemporània w Walencji (Hiszpania), w Taller Gorria Gallery w Hawanie, (Kuba), w Cervantes Institute w Sao Paulo (Brazylia), w wystawie *House in general, house in particular* w Kraków Art House, w pokazie *Breasts. A Fantastic Exploration of Art and Identity* w The Public Works San Francisco, w wystawie *Fedaa Alwaer / I am here / Jestem tu / أنا هنا* w Księgarni Razem Pamoja Foundation w Krakowie, w wystawach *Uśmierzanie bólu* i *Ilustracja powyżej* w Galerii ASP w Krakowie, wystawie *BODY Fragile* w Otwartej Pracowni w Krakowie czy wystawie *7 x Inaczej* na Zamku Wawelskim.

Najważniejsze sukcesy w życiu artystycznym i zawodowym Pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy, jak wspomina w swoim życiorysie to opisane wyżej wystawy indywidualne, jak również zawarcie umowy wydawniczej z Towarzystwem Autorów i Wydawców Prac Naukowych Wydawnictwa UNIVERSITAS w celu wydania doktorskiego art book'a, przyjęcie na studia doktoranckie w Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, przyznanie stypendium doktoranckiego, a także artykuł pt. *PET- FORMANCE* opublikowany w 4 numerze Kwartalnika Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku w 2018 roku oraz przyznanie stypendium Funduszu Popierania Twórczości Zaiks i uzyskanie środków z funduszu na badania statutowe dla doktorantów. Otrzymała Nagrodę Obraz Roku podczas II Krakowskiego Salonu Sztuki w 2019 roku. Prowadziła liczne warsztaty artystyczne z dziećmi, np. w Fundacji Uniwersytet Dzieci, Fundacji Razem Pamoja, a także warsztaty dla dorosłych *Re-kreacyjny kolaż. Sytuacja się zmieniła*, w Muzeum Narodowym w Krakowie. Pani Aleksandra Młynarczyk-Gemza posiada

również cenne doświadczenia z pracy ze studentami sztuki w ramach praktyk dydaktycznych, w roli wykładowczyni prowadziła przedmiot fotografia artystyczna dla I roku kierunku Sztuka i Media. Aktywność artystyczna Aleksandry Młynarczyk-Gemzy ujawnia szerokie spektrum zainteresowań, obejmujące fotografię, sztukę wideo, performance, książkę artystyczną w formie komiksu, kolaże na papierze, rysunek czy grafikę warsztatową.

Ocena pracy doktorskiej mgr Aleksandry Młynarczyk-Gemzy – dzieła artystycznego oraz części opisowej tego dzieła:

Na pracę doktorską składają się recenzowana książka – fotograficzny album pt. *W stronę integracji cienia. Kobiety foto-rytuał*, film wideo zatytułowany *W stronę integracji cienia*, zapis rozmów z niektórymi uczestniczkami projektu, cykl trzynastu wyselekcjonowanych monochromatycznych fotografii pt. *Kobiety foto-rytuał* w formacie 60 cm x 40 cm, oraz dysertacja mająca charakter bardzo osobistego wyznania na temat własnej praktyki artystycznej, pod tym samym tytułem co fotograficzny album *W stronę integracji cienia. Kobiety foto-rytuał*. Autorka pierwszą część foto albumu podzieliła na trzynaście rozdziałów, wynikających z kolejności pytań skierowanych do uczestniczek projektu, fotografowanych kobiet a zadanych im przed przystąpieniem do sesji zdjęciowej. Każdy rozdział zawiera definicję tematu przewodniego oraz odpowiedzi, które stają się przekazem od każdej z bohaterki fotograficznej sesji. Zadawane uczestniczkom pytania w biologicznym czy też fizycznym i fizjologicznym ujęciu ich cielesności i seksualności ujawnia współczesne postrzeganie kobiecości w ich różnych typach. Większość osób, które po raz pierwszy stają przed obiektywem czują się niezręcznie, odczuwają wstyd lub brak akceptacji wyglądu, znajdują się w trudnej konfrontacji ze swoimi słabościami. Autorka swoją pracę oparła na scenariuszu, w którym w wyniku rozmów, wywiadów przeprowadzonych z bohaterkami na temat fenomenów ciała, seksu, zawstydzenia czy opresji kobiecości tworzy z uczestniczkami projektu intymną relację fotografa i modela, dzięki temu posługuje się poetyckim, symbolicznym i metaforycznym językiem przekazu w fotograficznej sferze cielesności. Druga część albumu zawiera zbiór 101 monochromatycznych, inscenizowanych fotografii, estetycznie nawiązujących do nurtu noir, charakteryzujących się wyrazistym cieniem lub wręcz mrokiem z mocno czytelnym odniesieniem do tytułu pracy i można rozumieć go jako zasadniczy motyw w całym projekcie pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy. Wyselekcjonowane fotografie opatrzone własnymi tytułami np. *Wewnętrzna ojczyzna, Opresyjność, Wstrząs, Coś*

własnego, *Gen dobrej czarownicy, Zamach, Ktoś inny* czy *Demon*. Zbiór fotografii jest efektem relacji autorki projektu z modelkami w prywatnej przestrzeni, tworzącym niekiedy analityczne studium lub rodzaj osobistego performansu uczestniczących bohaterek. Fotografie z racji fragmentaryczności stają się świadectwem rozgrywającego się długiego zdarzenia, są jednocześnie dokumentem jako takim. Konfrontacyjne zbliżenia charakteryzują się pewnym stopniem intymności i bezpośredniości, ale jednocześnie sugestywną siłą wyrazu. Użycie kontrastowej czerni i bieli albo raczej kontrast między światłem a mrokiem podkreśla w fotografowanych scenach surowość charakteru i intensywność ekspresji. Fotografie przedstawiają kobiety czasem w prowokujących pozach, stopniowo kamuflujących się — malując twarz, wkładając futro, maski, używając rekwizytów lub przebrań zredukowanych do fetyszu, metaforycznie przeskakują do świata zwierząt rządzonego instynktem przetrwania. Tu nasuwa mi się skojarzenie z uzasadnieniem nagrodzonej fotografii autorki podczas II Krakowskiego Salonu Sztuki w 2019 roku. W uzasadnieniu czytamy: *To przejmująca, pełna niepokoju praca splatająca dwie osobne istoty w jedną (...). Pies i dziewczyna, jednocześnie drapieżne i rozleniwione, budują niejednoznaczny obraz kobiecości*. Tytułowy cień w pracach pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy ma również wymiar symboliczny, jako strona osobowości stał się inspiracją i punktem wyjścia do jej poszukiwań. Mianem psychologii głębi określa się te szkoły w psychologii, które wyewoluowały z psychoanalizy Z. Freuda. Wspólnym ich mianownikiem jest oparcie założeń teoretycznych na paradygmacie nieświadomości. Wśród przedstawicieli tych szkół znajdziemy zarówno pofreudowskich kontynuatorów, koncentrujących się na patologicznej stronie osobowości człowieka, jak tych, którzy wybrali własną drogę, tworząc koncepcje otwarte na inne aspekty ludzkiej natury. Do tych przedstawicieli zaliczamy Carla Gustava Junga, twórcę nurtu zwanego psychologią analityczną rozwijaną do dziś w aspektach teoretycznym i praktycznym. Budujemy swoją tożsamość wokół akceptowanych społecznie cech, wypierając te nieakceptowane. Proces tłumienia, wypierania odbywa się pod wpływem procesów socjalizacji i wychowania, zawartość *cienia* jest więc najczęściej rewersem wartości uznawanych przez daną kulturę za istotne i godne praktykowania. W sferze *cienia* mogą również znajdować się cechy pozytywne jak spontaniczność czy twórczość, które zostały wyparte ze sfery świadomości. Proces o nazwie integracja cienia to wykorzystanie jego składowych jako nowych zasobów świadomości może odbywać się na poziomie osobowym i kolektywnym (kulturowym). Szlakiem intelektualnym dla pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy oprócz głównej idei związanej

z koncepcjami C. G. Junga w dysertacji i praktyce artystycznej były również refleksje między innymi Judith Butler, Susan Sontag, Naomi Wolf, Simone de Beauvoir, Guy Debord'a czy Stefana Morawskiego. W swojej pracy autorka podejmuje problemy tożsamości płciowej i przypisanych jej kulturowo cech, a także pozycji społecznej kobiety. Tekst teoretyczny pozostaje dzięki temu koherentny z jej praktyką artystyczną, która zajmuje otwarte, zaangażowane i krytyczne stanowisko wobec niektórych procesów społecznych. Rozprawa pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy to również inspirujące rozważania o istocie i sile kobiecości, którym towarzyszy przekonanie, że kobiety powinny cieszyć się taką samą wolnością jak mężczyźni, bez względu na to, jak bardzo są z siebie zadowolone lub nie. Otwarcie zaangażowane prace i działania pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy i ich feminocentryzm są krytyką sytuacji społecznej kobiet, które przeciwstawiają się prawicowej wizji patriarchalnego porządku opartego na wykluczeniu, hierarchii i posłuszeństwie.

Konkluzja: Pracę doktorską pani Aleksandry Młynarczyk-Gemzy cechuje wysoki poziom artystyczny. Stanowi ona istotny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej. Aleksandra Młynarczyk-Gemza zaprezentowała oryginalne dokonania artystyczne, wykazując jednocześnie ogólną wiedzę teoretyczną w dziedzinie „sztuki plastyczne”, w dyscyplinie artystycznej „sztuki piękne”, ponadto dysponuje umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, a więc praca doktorska spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 z dnia 14 marca 2003 r. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, oraz Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668, z późn. zm.) i wynika wprost z art. 179 ust. 7 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669, z późn. zm.). Zarówno praca doktorska, jak i wcześniejsze osiągnięcia artystyczne kandydatki w pełni uzasadniają nadanie jej stopnia doktora sztuki w dziedzinie „sztuki plastyczne” w dyscyplinie artystycznej „sztuki piękne”. Wnioskuje o dopuszczenie pracy doktorskiej do publicznej obrony oraz o przyznanie pani Aleksandrze Młynarczyk-Gemzie stopnia naukowego doktora.

Dr hab. Wojciech Dada, prof. AS